

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ В СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Савицька Т.В.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто проблему процесу формування професійного інтересу студентів підготовчого відділення закладів вищої медичної освіти. Визначено його сутність, роль і структуру на етапі мовної підготовки студента. Ідентифіковано основні чинники формування професійного інтересу студента підготовчого відділення та наведено продуктивні засоби його поступової інтеграції в простір майбутньої професії.

Ключові слова: професійний інтерес, підготовче відділення, компетентнісний підхід, простір майбутньої професії, мовна підготовка.

The article is devoted to the analysis of the formation of students' professional interest at the preparatory department of the higher medical education institutions. The essence, role and structure of student's professional interest at the stage of language training has analyzed. The main factors of the formation of the student's professional interest has identified. The basic means of gradual integration into the field of the future profession has described.

Keywords: professional interest, preparatory department, competence approach, field of the future profession, language training.

Сучасний етап розвитку вищої медичної освіти передбачає оновлення її цілей та змісту на основі компетентнісного підходу й особистісної орієнтації, урахування світового досвіду і принципів сталого розвитку; перехід від процесної до результатної, компетентнісної парадигми освіти [9]. У першу чергу це відображається в якісній зміні форм і методів пізнавальної діяльності студентів. Це пов'язано з необхідністю цілеспрямованого формування в них не тільки пізнавального, а й професійного інтересу, який є важливою умовою успішного формування особистості в освітньому просторі закладу вищої освіти. Професійні інтереси особистості спрямовані на професійну діяльність, спонукають до оволодіння нею та є елементом мотиваційного процесу розвитку. Професійному інтересу відводиться особливе місце в загальній системі інтересів людини, оскільки від ступеня зацікавленості професією, активності й бажання оволодіти нею залежить ефективність майбутньої трудової діяльності.

Мета дослідження – визначити роль і шляхи поліпшення процесу формування професійного інтересу студентів підготовчого відділення закладів вищої медичної освіти на етапі початкової мовної підготовки як важливого чинника становлення майбутніх фахівців.

Компетентнісний підхід до розвитку вищої освіти зорієнтований на завершальний результат освітнього процесу, на формування в майбутнього фахівця готовності ефективно використовувати потенційні можливості та зовнішні ресурси для досягнення поставленої мети. Професійне становлення — це багаторівневий процес, що складається з чотирьох основних стадій:

- I. Виникнення професійних намірів і вступ у професійний заклад.
- II. Репродуктивне засвоєння професійних знань, умінь і навичок.
- III. Професійна адаптація (імітаційно-приспосувальна стадія професійного розвитку).
- IV. Реалізація особистості в професійній діяльності (продуктивно-реалізаційна стадія професійного розвитку) [6].

Перша стадія професійного становлення фахівця характеризується особливостями формування його професійного інтересу. У педагогічній і психологічній літературі професійний інтерес розглядається як складний комплекс психічних властивостей і станів, який охоплює пізнавальну, емоційну і вольову активність, спрямовану на обрану професійну діяльність. Структуру професійного інтересу складають кілька взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів: пізнавальний (когнітивний), емоційний, вольовий, діяльнісний. Пізнавальний (когнітивний) характеризується прагненням особистості глибше опанувати зміст професійної діяльності. Емоційна складова проявляється в ставленні особистості до певного роду діяльності як позитивний стійкий тривалий стан. Вольовий компонент ілюструє впевненість особистості в подоланні труднощів під час оволодіння професією. Діяльнісний елемент відображає не тільки потребу особистості в конкретній діяльності, а й її реальну активність у поглибленому освоєнні професії [4].

Професійний інтерес студента підготовчого відділення тісно взаємопов'язаний із його пізнавальними і навчальними інтересами, інтегрує і скеровує їх. Саме пізнавальний і навчальний інтереси становлять своєрідний «теоретичний фундамент» формування професійного інтересу. Пізнавальний інтерес у своєму розвитку проходить дві фази: перша – зміст знань, друга – спосіб їх отримання. Тільки в другій фазі пізнавальний інтерес особистості набуває реальної спонукальної сили до професійної діяльності. Успіх будь-якої роботи студента, в тому числі й навчально-пізнавальної, визначається її мотивами – внутрішнім і зовнішнім, найсильніший із яких внутрішній.

Основний елемент навчально-професійної діяльності студента – це особиста зацікавленість у досягненні поставленої мети. Для виконання певної дії недостатньо одного вміння. Важливими факторами є бажання і прагнення досягти обраної мети. У зв'язку з цим освоєння студентами певного виду професійної діяльності на занятті можливе лише тоді, коли вони розуміють значимість обраного виду практичної роботи як необхідного і потрібно-го елементу майбутньої професійної діяльності. Саме постановка мети завдання активізує пізнавальну діяльність.

Інтерес до професії виникає по-різному. В одних він проявляється ще до початку здобуття вищої освіти, в інших – під час навчання в закладах вищої освіти, у третіх – у процесі практичної діяльності. Але чим раніше виявляється інтерес, тим краще студент буде навчатися. Тому для успішного професійного становлення бажаною умовою є ранній прояв зацікавленості.

За інших обставин, коли вибір майбутньої професії відбувається під впливом інших осіб чи умов, професійний інтерес втрачає позитивне забарвлення емоційної складової, що проявляється в стійкій відсутності бажання навчатися. Зокрема, спостерігаються відмова від виконання поставлених викладачем завдань, систематична відсутність на практичних заняттях, негативний результат складання іспитів. Це призводить до того, що вже на почат-

ковому етапі студент втрачає інтерес до майбутньої професії й постає перед вибором: змінити фах або припинити навчання взагалі.

Основні чинники, які впливають на формування професійного інтересу студента підготовчого відділення для іноземних громадян закладу вищої медичної освіти, такі:

- адекватна оцінка особистих здібностей і якостей;
- адекватне уявлення про «світ» наявних, престижних і затребуваних професій у рідній країні та країні навчання;
- особливості індивідуальної ієрархії факторів, які впливають на вибір майбутньої професії;
- якість, доступність освіти і рівень життя в обраній країні навчання тощо.

Домінуючими мотивами розвитку професійного інтересу в процесі навчання стають зручність і комфорт під час занять, інтерес до засвоєння інформації та самостійної діяльності.

Вищезгадані мотиви залежать і від професійної кваліфікації викладача, і від особистої роботи студента. Завдання викладача підготовчого відділення закладу вищої медичної освіти на початковому етапі полягає в ґрунтовній мовній підготовці, яка є базисом успішного освоєння наступного етапу – вивчення загальноосвітніх дисциплін за обраним напрямом вищої освіти.

У процесі навчання на підготовчому відділенні неабияке значення для формування професійного інтересу студента має поступова інтеграція в простір майбутньої професії.

1. Отримання інформації на заняттях із мови і загальноосвітніх дисциплін шляхом читання адаптованих текстів та використання ілюстративного матеріалу, що демонструють функціонування термінології та лексики майбутньої професії:

- читання й обговорення навчальних текстів («У поліклініці», «На прийомі в лікаря», «Як я хворів», «Виклик лікаря», «В аптеці» тощо);
- презентація біографічних текстів (біографії та цікаві факти з життя відомих вчених галузі навчання лікарів-практиків);
- опрацювання діалогів у ситуаціях, наближених до реальних («Розмова лікаря з пацієнтом», «Рекомендації лікаря», «На прийомі у стоматолога» тощо);
- написання переказів з елементами конспектування про відомих вчених та їхні наукові досягнення (І. П. Павлов, О. М. Бутлеров, Н. М. Амосов, М. І. Пирогов, Д. І. Менделєєв, М. В. Скліфосовський).

2. Проведення регулярних екскурсій до «практичних класів» і музеїв, які ознайомлюють студентів із наочним матеріалом за медичним фахом, відображають його ретроспективу і сучасні тенденції (анатомічний музей, зала кафедри оперативної хірургії УМСА).

3. Ознайомлення з провідними кафедрами академії, досягненнями її науковців і випускників (Музей історії академії).

Підкреслимо, що для іноземних студентів володіння мовою – це не лише можливість спілкування в повсякденному житті, а й засіб оволодіння фаховими знаннями [5].

Таким чином, у процесі навчання на підготовчому відділенні відбувається поступова інтеграція студента в простір майбутньої професії, що закладає основу для формування пізнавального, емоційного, вольового і діяльного компонентів професійного інтересу.

Наявність професійного інтересу студента підготовчого відділення закладу вищої медичної освіти – це фундаментальний чинник формування професійної компетенції майбутнього фахівця. Поліпшення процесу формування професійного інтересу особистості дає можливість розв'язати велику кількість проблем і подолати перешкоди на початковому етапі навчання, бо є:

- необхідною умовою підготовки майбутніх фахівців;
- засобом підвищення інтересу й мотивації до навчання і професійної діяльності;
- поштовхом до засвоєння необхідних знань, підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів.

Подальшу роботу в цьому напрямі вбачаємо в проведенні певних навчально-виховних заходів:

- екскурсії до обласної поліклініки;
- ознайомлення з відділеннями лікарні;
- залучення активістів студентських організацій академії до проведення спільних заходів із метою отримання досвіду спілкування на медичні теми;
- проведення «круглих столів» на теми майбутньої професії студентів;
- запрошення до співпраці провідних спеціалістів кафедр із міні-лекціями і бесідами на теми, що хвилюють студентів-іноземців, зокрема «Профілактика СНІДу і наркоманії», «Профілактика вірусних хвороб», «Інновації в галузі стоматології та медицини» тощо.

Ці заходи сприятимуть поглибленню професійного інтересу в майбутніх студентів медичного і стоматологічного факультетів.

Список використаної літератури

1. Бабушкин Г.Д. Психологические основы формирования профессионального интереса к педагогической деятельности : дис. ... канд. пед. наук / Бабушкин Г.Д. – Омск, 1990. – 186 с.
2. Байтмирова А.Т. Сущность и структура понятия «профессиональный интерес» / А.Т. Байтмирова // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 4. – С. 116-118.
3. Бондаренко С. В. Развитие проблемы формирования профессионального интереса у психолого-педагогической науки / С. В. Бондаренко // Педагогика та психологія. – 2011. – Вип. 40(1). – С. 135-139.
4. Гришукова О.В. Сущность и структура понятия профессиональный интерес / О.В. Гришукова // Вестник Шадринского педагогического университета. – 2013. – № 2. – С. 43-51.
5. Лещенко Т. О. Читаємо українською : посібник для іноземних студентів 1-2 курсів (соціокультурний аспект). Ч. 1 / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко, Г. М. Козуб. – Полтава : ФОП Гаража М. Ф., 2018. – 129 с.
6. Мокін Б. І. Формування професійної компетентності студентів в умовах професійно-практичної підготовки / Мокін Б. І., Мізерний В. М., Мензул О. М. // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2011. – № 5. – С. 199-203.

7. Пономаренко Л.В. Проблема формування професійного інтересу в іноземних слухачів підготовчих відділень вищих навчальних закладів у процесі мовної підготовки / Л.В. Пономаренко // Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. – Харків, 2016. – Вип. 55. – С. 211 - 220.
8. Про вищу освіту : Закон України : від 01.07.2014 р., № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2716.
9. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України : від 25.06.2013 р., № 344/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – Ст. 18.
10. Эбзеев М.М. Профессиональный интерес как комплексный показатель отношения студентов к осваиваемой профессии / М.М. Эбзеев // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2013. – № 9 (103). – С. 195 - 200.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТА ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Савицька Т.В., Маджар Н. Н.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто окремі аспекти процесів формування й розвитку полікультурної компетентності. Ідентифіковано основні чинники і компоненти формування полікультурної компетенції. Визначено прояви полікультурної компетенції викладача і студента підготовчого відділення для іноземних громадян.

Ключові слова: компетентнісний підхід, полікультурна компетентність, полікультурна компетенція, підготовче відділення, полінаціональна група, міжетнічна толерантність, атмосфера взаєморозуміння.

The article reveals the aspects of the processes of formation and development of multicultural competence. The main factors and components of multicultural competence formation have been identified. The basic manifestations of the multicultural competence of the teacher and the student of the preparatory department for foreign citizens are determined.

Keywords: competency approach, multicultural competence, multicultural purview, preparatory department, polynomial group, interethnic tolerance, atmosphere of mutual understanding.

Сучасний етап розвитку вітчизняної системи вищої освіти України характеризується її інтеграцією у світову освітню систему. Процеси глобалізації економіки, формування інформаційного суспільства й інтеграція української системи вищої професійної освіти у світовий освітній простір зумовили необхідність упровадження концепції полікультурного виховання, яка передбачає адаптацію людини до різноманітних цінностей в умовах співіснування і діалог різнорідних культур. Основними цінностями європейського демократичного суспільства в цьому контексті визнано такі: мир, права, свободи людини, рівність, соціальна справедливість, демократія, безпека громадян, взаємозалежність, плюралізм, культурне розмаїття, партнерство, відкритість, відповідальність, повага до навколишнього середовища. Компетентнісний підхід до розвитку вищої освіти зорієнтований на завершальний результат освітнього процесу і передбачає наявність у педагога не тільки високорозвинутої професійної компетенції, а й інших складових загальної компетентності особистості, у тому числі полікультурної.

Мета дослідження – визначити основні проблеми і шляхи формування й розвитку полікультурної компетентності викладача та іноземного студента початкового етапу навчання.

Компетентнісний підхід у сфері вищої освіти пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, перш за все тому, що ґрунтується на взаємодії особистостей студента і викладача й може бути реалізованим тільки в процесі виконання ними певного комплексу дій. Цей підхід акцентує увагу на конкретних результатах освіти, зокрема набуття особистістю здатності адекватно діяти в різних проблемних ситуаціях, а не лише сумарний обсяг засвоєних знань окремої галузі.

До ключових компетентностей людини належать:

- особистісна – пов'язана з ціннісними уявленнями людини, які дозволяють самовизначатися в житті;
- компетентність саморозвитку – спрямована на засвоєння способів фізичного, інтелектуального і духовного саморозвитку;
- навчально-пізнавальна – характеризується знаннями і вміннями планування, аналізу, рефлексії, самооцінки навчально-пізнавальної діяльності;
- інформаційна – пов'язана з формуванням умінь самостійно шукати, аналізувати, добирати необхідну інформацію;
- інтелектуальна – пов'язана з формуванням умінь мисленнєвої діяльності;
- загальнокультурна – охоплює коло питань, в яких особистість має бути добре обізнаною, мати знання і досвід певної діяльності;
- полікультурна – пов'язана зі здатністю співпрацювати з людьми інших культур, мов і релігій, із розумінням несхожості людей, повагою один до одного, із запобіганням расизму, нетерпимості;
- комунікативна – передбачає оволодіння мовленням і способами взаємодії з людьми;
- соціальна – оволодіння знаннями і досвідом у громадсько-суспільній діяльності, у соціально-трудої сфері, у галузі сімейних стосунків, у питаннях економіки і прав;
- професійна – передбачає володіння власне професійними знаннями, вміннями і навичками на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій професійний розвиток [10].

Усі компетенції людини впливають одна на одну. Міра і якість такого впливу залежать від специфіки умов життя, праці й розвитку особистості. Для викладача закладу вищої медичної освіти, який працює з іноземними студентами,